

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

บ้านแม่เหิยะใน: โลกใบเล็กของปัญหาใหญ่ในการพัฒนา
และการอนุรักษ์

ผู้เขียน

นายวสินธร แสนสิงห์

ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชุติศักดิ์ วิทยาภัก

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “บ้านแม่เหิยะใน: โลกใบเล็กของปัญหาใหญ่ของการพัฒนาและการอนุรักษ์” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวิถีชีวิตและการพัฒนาการของชุมชนบ้านแม่เหิยะใน 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการและปฏิบัติการของวาทกรรมการอนุรักษ์และการพัฒนาของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านแม่เหิยะใน 3) เพื่อศึกษารูปแบบ แนวทางในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิต การต่อสู้ต่อรอง การสร้างพื้นที่ อัตลักษณ์ และการเล่าขานประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านแม่เหิยะใน ภายใต้บริบทของการอนุรักษ์และการพัฒนา

ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่และวิถีชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์พื้นถิ่น กระบวนการพัฒนาและการอนุรักษ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เริ่มจากการยึดโยงเกี่ยวข้องกับตำนานท้องถิ่นเรื่องปู่สะย่าสะและตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย ซึ่งได้กลายเป็นประชาชนคนพื้นถิ่นชุมชนแม่เหิยะในในเวลาต่อมา ในด้านวิถีชีวิต เริ่มจากการย้ายถิ่นของแรงงานตัดไม้ชาวมุกกลุ่มหนึ่งได้เข้าไปตั้งรกรากในชุมชนแม่เหิยะในร่วมกับคนที่ตั้งถิ่นฐานมาแต่เดิมราวปี พ.ศ. 2480 การทำมาหากินของชาวบ้าน คือ การพึ่งพาฐานทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงการรับจ้างตัดไม้และรับจ้างทั่วไป ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2500-2520 เริ่มมีการพัฒนาและขยายตัวเมืองเชียงใหม่ ทำให้มีชาวบ้านไปตั้งถิ่นฐานในชุมชนแม่เหิยะในเพิ่มขึ้น ต่อมาการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เมื่อปี พ.ศ. 2524 เป็นแรงกดดันให้คนในชุมชนต้องเลิกล้มอาชีพตัดไม้ กลายเป็นแรงงานรับจ้าง และแรงงานในภาคส่วนอื่นๆ ในตัวเมืองเชียงใหม่เพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา อาชีพของคนในชุมชนเกือบทั้งหมดเป็นแรงงานรับจ้างและแรงงานภาคบริการในหน่วยงานของรัฐและเอกชน ขณะที่อาชีพทำการเกษตรและพึ่งพาฐานทรัพยากรคงเหลือเพียงไม่กี่ราย และส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่ในวัยชรา การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพดังกล่าวนี้พบว่า

คนในชุมชนพยายามปรับเปลี่ยนวิธีการในการเข้าถึงและควบคุมการใช้ทุนหรือทรัพยากรในระดับที่แตกต่างกันไป ซึ่งล้วนแต่มีเป้าหมายในการสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตทั้งสิ้น

ในด้านวาทกรรมการพัฒนาและการอนุรักษ์ พบว่าช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 พื้นที่ชุมชนตกอยู่ภายใต้กระบวนการสถาปนาอำนาจรัฐเหนือพื้นที่โดยการประกาศเป็นพื้นที่หวงห้ามในปี พ.ศ. 2492 และการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติในปี พ.ศ. 2507 ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 มีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย อันเป็นกระบวนการจำแนกแยกแยะพื้นที่ตามหลักเกณฑ์ทางนิเวศวิทยาป่าไม้ ขณะที่การเข้ามาของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ในปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา รัฐมีความพยายามสร้างนิยามความหมายของพื้นที่ขึ้นมาใหม่ โดยการอ้างอิงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ผ่านปฏิบัติการอันหลากหลาย ในขณะที่ชุมชนเสมือนหนึ่งถูกลบหายไปจากแผนที่ภายใต้โครงการพัฒนาเหล่านี้

ภายใต้การ “กดทับ” และ “กีดกัน” ชุมชนอันเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาและการอนุรักษ์นี้ ชุมชนแม่เหียะในมีความพยายามสร้างพื้นที่ของตัวเองขึ้นมาใหม่ โดยการกล่าวอ้างว่ามีการตั้งถิ่นมาแต่เก่าก่อน การประกาศตนเองว่าได้เป็นผู้ทำลายธรรมชาติ หากแต่เป็นผู้รักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผ่านการทำกิจกรรม การสร้างความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกับองค์กรและหน่วยงานภายนอกหลายภาคส่วน ด้วยการผลิตสร้างพื้นที่ของผู้ปฏิบัติการที่หลากหลายขึ้น

Thesis Title	Ban Mae Hia Nai: A Microcosm of the Larger Problems in Development and Conservation
Author	Mr. Wasinthorn Sansing
Degree	Master of Science (Geography)
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Chusak Wittayapak

ABSTRACT

The study of “ Ban Mae Hia Nai: A Microcosm of the Larger Problems in Development and Conservation” has three objectives: (1) to study history and development of Mae Hia Nai community, (2) to examine the development and discursive practice of the government in development and environmental conservation that influenced the changes of livelihoods of community’s members in the village, and (3) to investigate the pattern and direction of the changes, contestation, space making, identity, and the construction of community history under the context of development and environmental conservation .

The result showed that the changes of space and livelihoods were related to local history, development processes, and environmental conservation in the area. It started from the legend of Phu Sae-Ya Sae and local legends of Chiang Mai. It related to migration of diverse ethnic groups that later became the settlers of the community. In 1937, a group of Khmu moved to the area for logging. Livings of the villagers depended on natural resources. Logging and waged labors were also their important occupations. During 1957 to 1977, Chiang Mai city had been developed and expanded which led more people immigrated to the community. The declaration of Doi Suthep - Doi Pui National Park in 1981 forced villagers to stop logging for charcoal making and turned to work as waged labors in different sectors in the city. After 2002, almost all villagers worked as waged labors in various sectors including public and business services. Only few people still continued as farmers or carried out jobs that depended on natural resources. And most of them were the elderly people. Transformations of villagers’ occupations were related to the changes of their access to and control over capital and natural resources in different degrees. And they were all for the sake of livelihood security.

In regard to development and environmental conservation discourse, it was found that before 1957, State power was first present over the community. This was operated by the declaration of a restricted area in 1949 and reserve forest in 1964. Later in 1981, Doi Suthep - Doi Pui National Park was established. Then the Large-scale development or mega projects started to develop in the area since 2002. The State has attempted to re-define the space by using scientific knowledge. Different forms of development practices were brought into the area to claim legitimacy for development scheme, while the community has become invisible.

With exclusion and intervention by development and environmental conservation discourse, the community's members have tried to produce their own spaces. They have claimed about ancestral land. They tried to present themselves as environmental protectors, not destroyers. The new image has been created by organizing variety of activities, and learning and cooperating with different actors outside the community with more diverse spaces and actors.